

TANULMÁNYOK

BENCÉNÉ FEKETE ANDREA

Egész napos iskola – mit várnak a szülők?

Az egész napos iskola Magyarországon még nem elterjedt oktatási forma, de a NAT vitaanyagának megjelenése óta szélesebb körű figyelmet kapott. Számos meghatározás került napvilágra, de nem született még meg az egységesen elfogadott definíció. Az egész napos iskola olyan iskolaszervezési forma, amely nem tehető egyenlővé a napközivel, és nem tekinthető a délelőtti tanóra meghosszabbításának sem. Alsó tagozaton már működik, hiszen a délelőtti tanórákat a délutáni leckeírás követi, amely mellett az iskola lehetőségeitől függően lehetőség nyílik az egyéni képességek fejlesztésére, tehetséggondozásra, a sportolásra, a művészeti tevékenységek megismerésére, valamint a hátránykompenzációra. 2012 kezdetén folytatott empirikus kutatásom során arra kerestem a választ, hogy a felső tagozatos diákok szülei milyen elvárásokat támasztanak az új oktatási formával szemben.

1. Bevezetés

Az egész napos iskola gondolata régóta jelen van a modern oktatási rendszerekben. Társadalmi rendszerünk átrendeződő világában, ahol a családok egyre kevesebb időt tölthetnek együtt, növekszik az igény aziránt, hogy az iskola egyre teljesebben fogja át a gyermek életét, elsősorban nevelésének kérdését. Hazánkban is voltak olyan neveléstörténeti korszakok, amikor a diákoknak kötelező jelleggel délelőtt és délután is jelen kellett lenniük az iskolában. Ezt a szervezeti formát szerte a világon a jövő iskolájáról alkotott elképzelésnek tekintették, mert úgy vélték, hogy a legjobb feltételeket kínálja ez az iskolaforma, mivel a képzés a nevelés és a pihenés egységét, harmóniáját teremti meg. Kiváló lehetőséget nyújt a didaktikai kísérletezés számára, mert flexibilis a tevékenység ütemezése, az életrend kialakítása. Úgy vélték a kutatók, hogy ha a tevékenység egyre tágabb körré bővül, akkor egyre harmonikusabbá tehető az intellektuális, fizikai, és morális fejlődés (Eperjessy, 1981).

Magyarországon az utóbbi pár évtizedben a délelőtti és a délutáni oktatás vegyülete alakult ki, ahol a hangsúly a délelőtti tanításra helyeződött. A 10-18 éves korosztály számára, az általános iskola felső tagozatosainak és a középiskolás diákoknak nem fejeződik be a tanítás az ebéddel, mivel számukra gyakran 15 óráig tartanak a kötelező tanítási órák. Az egész napos iskola választható jelleggel az általános iskola alsó tagozatán már több helyen alkalmazott oktatási forma, kéttannyelvű oktatásnál, vallási nevelést preferáló intézményekben, valamint a tagozatos osztályokban.

A 6–10 éves gyermekek számára minden iskola biztosítja Magyarországon a napközi lehetőségét, a szülők a magukról egyedül gondoskodni még nem tudó gyerekeket szabad választásuk alapján beírathatják, de a felső tagozattól kezdve egyre kevesebb iskola működteti már a délutáni tanulószobát. A jelenlegi helyzet megoldására a Nemzeti Köznevelésről szóló 2011. évi CXCV. Törvény tesz módosító javaslatot, intézményesíti az egész napos iskola fogalmát.

Kutatásom célja, hogy az egész napos iskola törvényi definíciójából kiindulva bemutassam a hazai és nemzetközi viszonyokat, valamint a megvalósítási lehetőségeket, az új oktatási forma előnyeit és hátrányait. Kérdőíves vizsgálatom során megkérdeztem a felső tagozatos gyerekek szüleit, hogy mi a véleményük; lehetőségnek vagy kényszernek érzik-e az új helyzetet.

A jogszabály szerint az egész napos iskola egy olyan „*oktatásszervezési forma, ahol a tanórai és más foglalkozásokat a délelőtti és délutáni időszakra egyenletesen szétosztva szervezik meg, működését, feltételrendszerét a kormány jogszabályban határozza meg*” (Köznevelési Törvény, 2011). Az oktatáspolitikai az egész napos iskola fogalmát kettős értelemben használja. Az első meghatározás szerint jelentheti a napközi otthonos, vagy más néven iskolaotthonos tanulás-szervezési formát. A másik értelmezés szerint egy olyan tanításszervezési lehetőség, amely a tanórákat egész napra osztja el fokozatosan, s a köztes szakaszokba pihenőidőket iktat be. Az egész napos iskola-modell várhatóan 2013-ban kerül bevezetésre, kezdetben csak fakultatív módon. A tervezet szerint az egész napos iskolában 16 óráig tart az oktatás-nevelés, de indokolt esetben, szülői kérésre az igazgató korábban is engedélyezheti a gyermekek hazabocsájtását. Amennyiben az intézmény az új oktatási forma mellett dönt, a kötelező tanórák egy részének megtartására délután kerülhet sor, így a szülőnek nincs választási joga. Ebben a helyzetben a kiutat csak az iskolaváltás lehetősége jelenti (Gloviczki, 2011: 3).

2. A nemzetközi gyakorlat

Egész napos iskolaként definiálható az a közösségi tér, ahol az iskolán kívüli szervezetekkel, ellátásokkal együttműködve a nap 8 órájában, az egész tanév folyamán az oktatás hagyományos keretei mellett, több, elsősorban a gyerekek érdekeit szem előtt tartó, de a szülőket is célzó szolgáltatás kap helyet. Ebbe az oktatási formába sorolható az olyan iskola is, ahol kreatív módszerekkel dolgoznak, rugalmas időelosztással, napirenddel, tanévszervezéssel. A hagyományos iskolai és otthoni, családi, szabadidős tevékenységeket egyenlő mértékben, egymással váltakozva napi 8–10 órás szolgáltatás keretében osztják el. Nem a gyerekek délutáni megőrzésére vállalkoznak a pedagógusok, hanem olyan szerepeket is átvállalnak a szülőktől, amely nem minden gyereknek adatik meg otthonában. Ezáltal jó lehetőség nyílik az esélyek kiegyenlítésére, esélyegyenlőség biztosítására is (Darvas–Kende, 2009).

Az egész napos iskola modellje a Szovjetunióból származik, ahol az elsődleges célnak azt tekintették, hogy megkímélik a gyermekeket a szülői ház politikailag nem elfogadott káros ideológiai hatásától. Európa számos országában is régi

hagyomány, hogy a gyerekek nem csak a délelőttöt, hanem a délutánt is az iskolában töltik. Svájcban, Spanyolországban és Franciaországban mindez úgy történik, hogy hosszú, akár kétórás ebédszünetet is tart az iskola, amikor a diákok hazamennek, majd visszatérnek a délutáni tanítási órákra.

A nyugati országokban kétféle gyakorlat van a délutáni fejlesztésekre és a házi feladat elkészítésére. Az állami iskolák három óra körül befejezik az oktatást, majd szervezeten átszállítják a diákokat művészeti, nyelvi, sport- és egyéb fejlesztő foglalkozásokra. Házi feladatot ebben az esetben egyáltalán nem vagy alig kapnak a gyerekek. A másik esetben – a szociálisan érzékenyebb társadalmakban – az állam naponta biztosít hosszabb szakmai felügyeletet azok számára, akik igénylik ezt (*Markovits, 2011: 4–6*).

2003-ban vezették be Németországban egy oktatási reform fontos lépéseként az egész napos iskolát („Ganztagsschule”, *Rekus, 2004*). A hangsúlyt az egyéni képességek szerinti differenciált fejlesztésre és a kreatív munkára helyezték. A rendszer még mindössze 9 éve működik, de a legfrissebb felmérések eredményei azt mutatják, hogy a hátrányos helyzetű gyermekek profitáltak belőle, a pedagógusok terheltsége csökkent, kooperativitásuk pedig nőtt. Az Egyesült Államokban az egész napos iskolák az oktatás idején túl is nyitva állnak a diákok előtt, oktatást kiegészítő foglalkozásokat, valamint szabadidős, elsősorban sportolási lehetőséget kínálnak. Az új iskolaszervezési forma a szülők és a gyerekek körében is népszerű, hatására csökkentek a szociális problémák, kevesebb lett a csavargó gyermek, továbbá csökkent a fiatalok által elkövetett bűncselekmények szám. (*Darvas–Kende, 2009*).

Nagy-Britanniában az „extended school” (kiterjesztett iskola) formát vezették be a reformtörekvések hatására, amelynek a feladata, hogy a helyi közösségi kapcsolatok szorosabbá váljanak (*Cheminais, 2008*). A tanulás mellett szabadidős programok is helyet kapnak, valamint a tanulók gyermekorvosi, fogorvosi ellátásban részesülnek, rendőrségi megelőző programokon, könyvtári foglalkozásokon vesznek részt. Ezekben az intézményekben a program hatására javultak a diákok tanulmányi eredményei, szociális készségeik, magatartásuk és motiváltságuk. Ez az iskolatípus erősítette a kisebb közösségekben a kohéziót, és elősegítette, hogy az emberek megismerjék és könnyebben hozzáférjenek a szociális szolgáltatásokhoz.

Finnországban már több évtizedes hagyománya van a komprehenzív iskolának, amelyben 9 éven át folyik a 7–16 éves tanulók oktatása, nevelése (*Sinka, 2011*). Alapvető célkitűzésnek tekintik a gyerekek saját képességeihez mért egyéni fejlesztését a lehető legmagasabb szinten. A tanulók képzése heterogén csoportokban folyik, eltűntek az elit iskolák az oktatási rendszerből, a hátrányos helyzetű gyerekek fejlesztésében pszichológusok, tanácsadók és szakoktatók vesznek részt. A vizsgálatok azt mutatják, hogy a családi háttér ebben az iskolatípusban nem befolyásolja a gyerekek tanulmányi eredményét (*Új Katedra, 2011: 5–7*).

3. Magyarország helyzete

Hazánkban a hatvanas évek végétől történtek kísérletek az egész napos iskola bevezetésére, amelynek fő célja a hátrányos helyzetű gyermekek felzárkóztatása volt. A nyolcvanas évek végére elhalt ez a gyakorlat, az oktatáskutatók nem találták megfelelőnek az intézményes nevelésnek ezt a formáját.

Napjainkban az egész napos iskolai ellátás leggyakoribb formája a napközi otthonos rendszer működtetése. A tanórákat kizárólagosan a délelőtti órákban tartják, majd ettől élesen elkülönül a délutáni foglalkozás, ahol a gyermekmegőrzésen és a házi feladat elkészítésén kívül a legtöbb esetben másra nem is vállalkoznak a pedagógusok. Jelentős különbség van a délelőtti tanító és a napközis nevelő szerepe feladata, és ezáltal a társadalmi megbecsülése között is. A napközi a szülőknek nyújt segítséget a gyermek biztonságos elhelyezésével, valamint a hátrányos helyzetű tanulók számára biztosítja a házi feladat elkészítéséhez szükséges körülményeket. Felső tagozaton a tanulószobai foglalkozás célja a házi feladat elkészítése szaktanár segítségével. Az alsó tagozaton a tanulók háromnegyede délután is az iskolában marad, míg felsőben a tanulószoba már lényegesen kevésbé népszerű. Magyarországon mindössze csak néhány oktatási intézményben működik kiterjesztett funkciót ellátó egész napos iskola, ahol a 8 órás program keretében sor kerül művészeti nevelésre, egyéni fejlesztésre, valamint szociális ellátásra is.

A napközi otthonos nevelés elterjedt hazánkban, de megvalósulásában Darvai Ágnes és Kende Ágnes tanulmánya (2010) szerint sok probléma fedezhető fel. A napközi otthonok fejlesztésének nincsen tudatos koncepciója; a legtöbb iskolában a feltételrendszer legminimálisabb elemei sem biztosítottak. A napközis nevelőket gyermekfelügyelőnek tekintik, feladatukat az iskolavezetők, a nevelőtestületek és a szülők közössége gyakran lebecsüli. A szülőket az iskola egyáltalán nem tekinti partnernek, nem vonja be őket a szabadidő igényes eltöltésének megoldásába.

4. A kutatás bemutatása

Vizsgálatom során arra kérdésre kerestem a választ, hogy a felső tagozatos gyermekek szülei igénybe vennék-e, szívesen fogadnák-e az egész napos iskola által nyújtott új lehetőségeket. Empirikus kutatásomat 2012 kezdetén végeztem. Kérdőív segítségével vidéki és városi iskolába járó 10–14 éves gyerekek szüleit kérdeztem arról, hogy miként határoznák meg az egész napos iskola célrendszerét, és milyen elvárásokat támasztanának a bevezetendő oktatási formával szemben. A mérőeszközt a külföldi iskolák tapasztalatai alapján állítottam össze. Összegyűjtöttem a már tapasztalatot szerzett pedagógusok által megfogalmazott célkitűzéseket, majd a sajtóban, interneten megjelent szülői viták, hozzászólások (kommentek) alapján az elvárásokat.

A minta kiválasztása véletlenszerűen történt; 150 kérdőív került kiosztásra, amelyet név nélkül töltöttek ki a szülők. Egy hét után 124 mérőlap érkezett vissza, de csak összesen 115 bizonyult helyesen kitöltöttnek, értékelhetőnek.

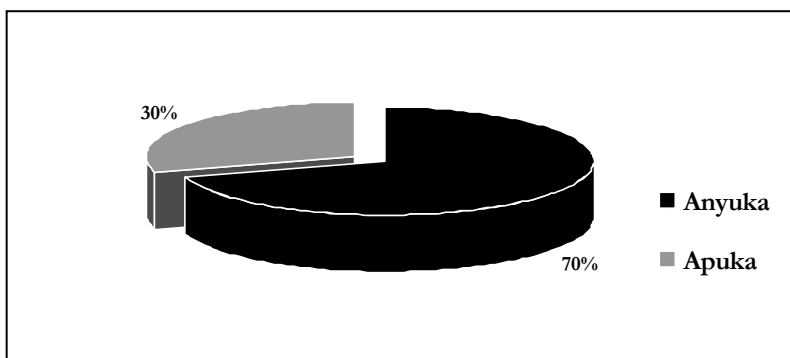
4.1. A kutatás hipotézisei

A külföldi és hazai szakirodalom ismeretében, valamint a sajtóban megjelent vélemények, érvek, ellenérvek alapján úgy véltem, hogy szülők nem fogadják örömmel az egész napos iskola lehetőségét negyedik osztály után. Véleményem szerint nem sokan vennék igénybe önkéntesen ezt az új szolgáltatást. Az egész napos iskola céljaként elsősorban a tanulást és a házi feladat megírását, ellenőrzését, a felzárkóztatást, korrepetálást valamint a továbbtanulásra történő felkészítést határozzák meg, mivel a szülők az iskola feladatának elsősorban a tudásátadást tekintik. Elvárják a pedagógusoktól, hogy javuljon a gyerekek tanulmányi eredménye és a neveltségi szintje is. Feltehetően nagy hangsúlyt helyeznek az egészségügyi ellátásra is. A szülők napjainkban az iskolával szemben egyre komolyabb követelményeket állítanak, gyakran a család feladatait is a pedagógusokra ruházzák át. Ebből kiindulva feltételeztem, hogy az elvárásaik között nem csak a tanulmányi eredmények javulása jelenik meg, hanem fontosnak tartják a motiváltságot, valamint azt, hogy az oktatási intézmény fedezze fel és fejlessze a gyermek tehetségét a rendelkezésre álló többletidőben.

Vizsgálatom kezdetén feltételeztem, hogy a falusi és a városi iskolába járó gyermekek szüleinek, valamint az eltérő iskolai végzettséggel rendelkezők véleménye közt nem lesz jelentős eltérés.

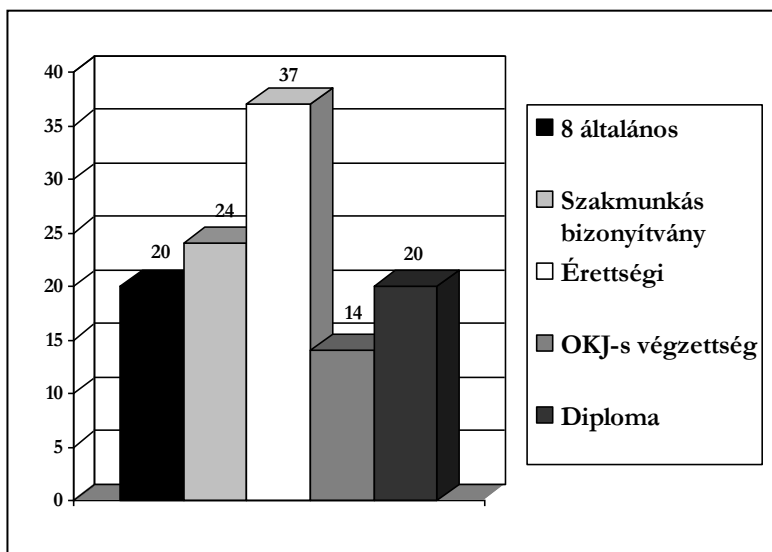
4.2. A kutatás eredménye

A válaszadók között elsősorban anyukák szerepeltek (87 fő); az apukák csak hosszas rábeszélés után vállalkoztak (37-en) véleményük kifejtésére.

1. ábra: A kérdőívet kitöltők eloszlása nemek szerint

A településszerkezetet tekintve a szülők 68% százalékának gyermeke városi, míg 32%-ának falusi iskolában tanul. Vizsgálatom kiterjedt arra a kérdésre is, hogy mutatkozik-e véleménykülönbség a szülők iskolai végzettsége szerinti megoszlásban.

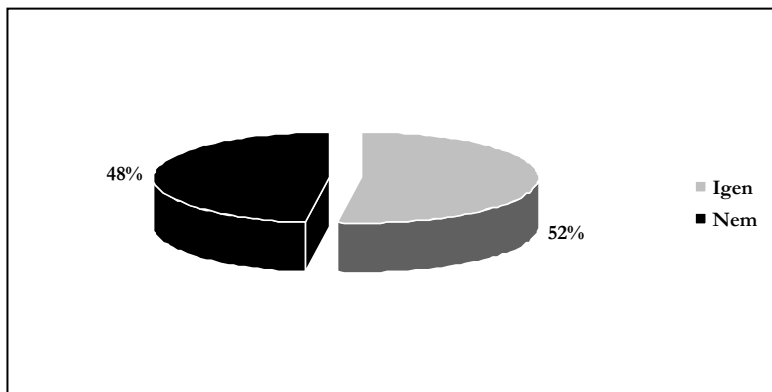

2. ábra: A megkérdezettek eloszlása iskolai végzettség szerint

A kérdőívet kitöltő szülő legmagasabb iskolai végzettségét figyelembe véve a gyerekek 17%-ának szülei a 8 általánost fejezték be, 21%-a szakmunkásképzőben tanult, 33% érettségi bizonyítványt szerzett, OKJ-s képzése van 12%-nak, míg 17%-nak felsőfokú végzettsége, diplomája van.

Az egész napos iskola kérdése több szempontból is megközelíthető: figyelembe vehető a diák, a dolgozó szülők, az otthon tartózkodó szülők és a pedagógusok szempontja is, ám teljesen lehetetlen feladat, hogy olyan iskolarendszer álljon fel, amely minden igénynek megfelel. Az iskola célkitűzéseinek megfogalmazásakor a pedagógusoknak elsősorban a gyermekek érdekeit, életkori sajátosságait, fejlesztésének lehetőségeit kell szem előtt tartaniuk, továbbá a társadalmi elvárásokat figyelembe véve kell megalkotniuk. A szülők elvárásai sem hagyhatók figyelmen kívül, hiszen az ő kezükben van a döntési jog, hogy gyermekeiket melyik iskolatípusba íratják.

Az általam megkérdezett szülők 52%-a beadná felső tagozatos gyermekét egész napos iskolába, míg 48% nem venné igénybe ezt a lehetőséget, ha szabadon, saját belátása szerint dönthetne.

3. ábra: Beadná-e felső tagozatos gyermekét egész napos iskolába?

A hipotézisemmel ellentétben a szülőknek kicsit több mint a fele igénybe venné az egész napos iskolát. A válaszaikban hangsúlyozták azonban, hogy attól függően döntenének, hogy ki lesz az a pedagógus a felső tagozatos tanárok közül, aki a gyerekekkel a legtöbb időt fogja eltölteni. Véleményük szerint a szabadidő tartalmas eltöltésének és a gyermek fejlődésének a kulcsa a pedagógus kezében van. Az egész napos iskolát támogatók úgy vélték, hogy a gyermekeknek ebben a korban még szükségük van a felnőtt felügyeletére, irányítására, és ezt a dolgozó szülők nem tudják biztosítani gyermekeik számára. Kulcsfontosságú a szülők véleménye szerint a pedagógus egyénisége, módszertani felkészültsége és szakmai elhivatottsága. Úgy gondolják, hogy következetes, ám nagyon empatikus és gyermekszerető pedagógusoknak kellene a gyermekekkel lenniük, akik szakmailag külön készülnek az egész napos iskolában alkalmazható módszerekre. A jelenlegi pedagógusképzés nem készítette fel a felső tagozaton tanítókat az egész napos foglalkozásra, mivel ők elsősorban a két szakjuk tanítására készülnek egyetemi évek folyamán, nem pedig a szabadidős tevékenység szervezésére, tehetségfejlesztésre és hátránykompenzációra. Az iskolások tanórán kívüli tevékenységének szervezésére a jelenlegi pedagógusképzésben legtöbb segítséget a tanítók kapnak, ők a legképzettebbek a feladat ellátására.

A második fontos feltétel a megfelelő infrastrukturális feltétek biztosítása volt, mivel a szülők úgy gondolták, hogy a jelenlegi körülmények, a tantermek mérete, a tornatermek, konditermek száma és az iskolaudvarok mérete és felszereltsége nem megfelelő az új oktatási forma bevezetéséhez. A jelenlegi tanulói létszámokat sem tartják megfelelőnek a szabadidő eltöltéséhez, sportoláshoz, felzárkóztatáshoz és tehetségfejlesztéshez. Sokkal tágasabb közösségi terekre lenne szükség, míg az egy pedagógusra jutó gyermekszám is jelenleg túl magas. Ahhoz, hogy a pedagógus egyéni fejlesztést tudjon biztosítani a tanulóknak és személyes kapcsolatot alakítson ki, kevesebb gyermekkel kellene foglalkoznia. Azok a szülők, akik a „nem” választ adták, sokkal részletesebben indokolták meg döntésüket. Véleményük szerint otthon, nyugalomban a gyerekek jobban tudnak tanulni és házi feladatot írni. A tanítási órák egész napra történő elosztását azért ellenzik, mert a gyerekek a felelés és a dolgozatírás okozta stresszből nem tudnak „felengedni”, és ezért sokkal jobban elfáradnak. Az egész napos fegyelem, szabályokhoz való alkalmazkodás kimerüléshez vezethet, és este már nem tudják a szülők kikérdezni a gyerekeket, nem lehet segítséget nyújtani a tanulásban, foglalkozni a gyerekekkel. Az anyukák úgy érezték, hogy ha a gyermek egész nap az iskolában van, akkor a nevelési feladatokat az intézmény veszi át a családtól, ezáltal elvesztik a gyermeküket. A nevelés véleményük szerint elsődlegesen a család feladata. A megkérdezettek úgy gondolták, hogy a gyermekeket ez az új rendszer egész napos ülésre, mozgásszegény életmódra kényszerítené, és ezért egészségtelennek tartják. Főként a téli időszakot tekintették megoldhatatlannak, amikor az udvar a hideg, csapadékos idő miatt nem alkalmas a hosszabb szabad levegőn tartózkodásra.

A megkérdezettek nemek szerinti eloszlásában válaszok közt nem mutatkozott szignifikáns különbség, míg a diplomás és az érettségivel rendelkező szülők,

valamint a szakmát és az általános iskolai bizonyítványt szerzett szülők válaszai között jelentős eltérés mutatkozott.

A diplomások és az érettségivel rendelkezők közül többen ellenzik az egész napos iskolát, a gyermekek számára kényszernek, időrablásnak tekintik. Az alacsonyabb iskolai végzettségűek támogatják az új szervezeti formát, mert úgy vélik, hogy gyermekeik tanulmányi eredménye javulni fog, mivel szakszerű segítséget kapnak a tanulásban. A szakszerű fejlesztést, a felzárkóztató és tehetséggondozó különórákat nem engedhetik meg maguknak, ezért úgy gondolják, hogy az iskolában töltött többletidőben ezt a lehetőséget gyermekeik meg fogják kapni.

A feltételezéseimmel ellentétben a faluban élő szülők közül többen támogatják ezt az oktatási formát, mert bíznak a pedagógusban, és kiemelték, hogy így a gyermekük jó közösségben van egész nap, és megfelelő, szakszerű felügyeletet, fejlesztést kaphat. Kiemelték, hogy a pedagógus több segítséget tud nyújtani a gyermekeknek a tanulásban és a szabadidős tevékenységek területén is, mint ők otthon. A városban élő szülők ezzel szemben elutasítják a lehetőséget, mert úgy vélik, hogy a pedagógus átvinné tőlük szülői feladatukat. Érdekes ellentmondás is mutatkozik a válaszokban, mivel a városi szülők inkább azt a lehetőséget választják, hogy egyedül legyen gyermekük otthon, felügyelet nélkül, de más, jelen esetben a pedagógus ne korlátozza szabadságában. A másik jellemző indok a városi szülők esetében az volt, hogy ez a rendszer lehetetlenné tenné a különórákra járást, amit szerintük az iskola nem tud pótolni.

A kérdőív második részében arról kérdeztem a szülők véleményét, hogy milyen célokat tartanának fontosnak, amennyiben felső tagozatos gyermeküket beadnák az egész napos iskolába. A szülőknek táblázatban felsorolt célokat fontosságuk szerint kellett értékelniük 1-től 5-ig terjedő skálán.

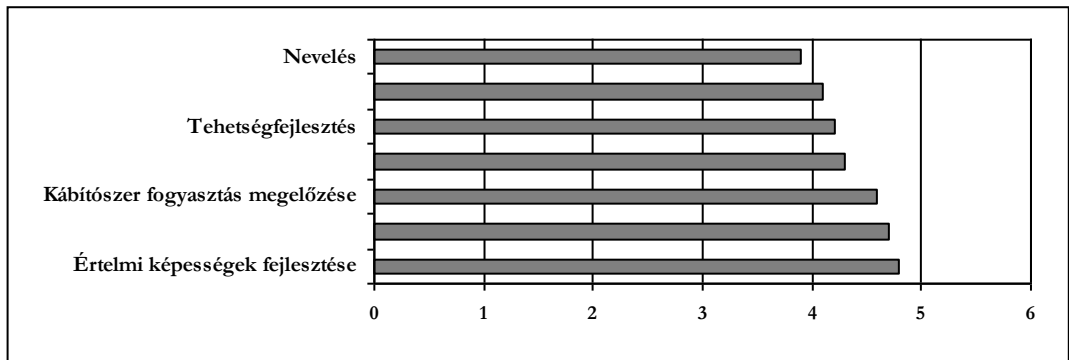
A hipotézisekkel egyezően a célok fontosságát tekintve az értelmi képességek fejlesztése, valamint a továbbtanulásra történő felkészítés került az első helyre. Várható volt ez az eredmény, mivel napjaink iskolájának elsődleges célja a szülők szemében az ismeretek megszerzésének biztosítása, melynek eredményességét a jegyekkel mérik.

A célok között a szülők a felsoroltakon kívül javaslatként említették a lányok számára a háztartástan, sütés-főzési alapok, varrás és a csecsemőgondozási ismeretek bevezetését tantárgyként. A fiúknak javasolták a barkácsolási alapismeretek és a közlekedési szabályok tanítását. Öt szülő szorgalmazta az életben hasznosítható pénzügyi ismeretek tanítását már az általános iskolai oktatás keretein belül.

Ellentmondás fedezhető fel a szülők által megfogalmazott célok között. Fontosnak tartják a tanulást, a felzárkóztatást és a tehetségfejlesztést, de emellett csökkentenék a tananyagot, és a gyakorlati ismereteket helyeznék előtérbe, amelyek jelenleg hiányoznak az általános iskolai oktatásból. A megkérdezettek egyöntetűen fontosnak találták a tanulás mellett a nevelést. A nők kiemelték a gyermekek felügyeletének fontosságát, az erkölcsi nevelést és a prevenciós programokat, amelyek a kábítószer fogyasztástól óvják meg a gyermekeket. A

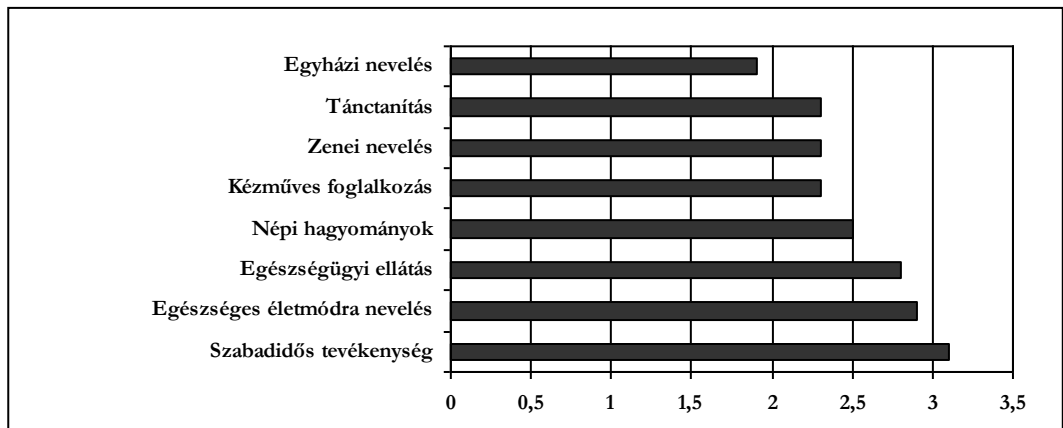
férfiak a sporttevékenységekre, a szabadidős foglalkozásokra helyeznék a hangsúlyt.

4. ábra: Az egész napos iskola célja a szülők véleménye alapján

A hátrányos helyzet kompenzálása, az orvosi ellátás és a szociális képességek fejlesztése a rangsor közepén található. Feltehetően ennek az eredménynek az az oka, hogy azok a szülők, akik jó körülmények közt nevelik gyermekeiket, nem szembesülnek a hátrányos helyzetűek problémáival. Szomorú és meglepő tény, hogy a nemzeti értékek megőrzésére történő nevelés és a hagyományok ápolása háttérbe szorul.

Az egyházi nevelést egyáltalán nem tartozik az iskolai feladatok közé a megkérdezettek véleménye alapján. Döntésük azzal indokolható, hogy a kérdőívek kitöltése nem egyházi fenntartású iskolákban történt. Legtöbb esetben a hitéleti nevelés külön keretek közt folyik, ez az egyházak feladata még akkor is, ha a helyszíne az iskola.

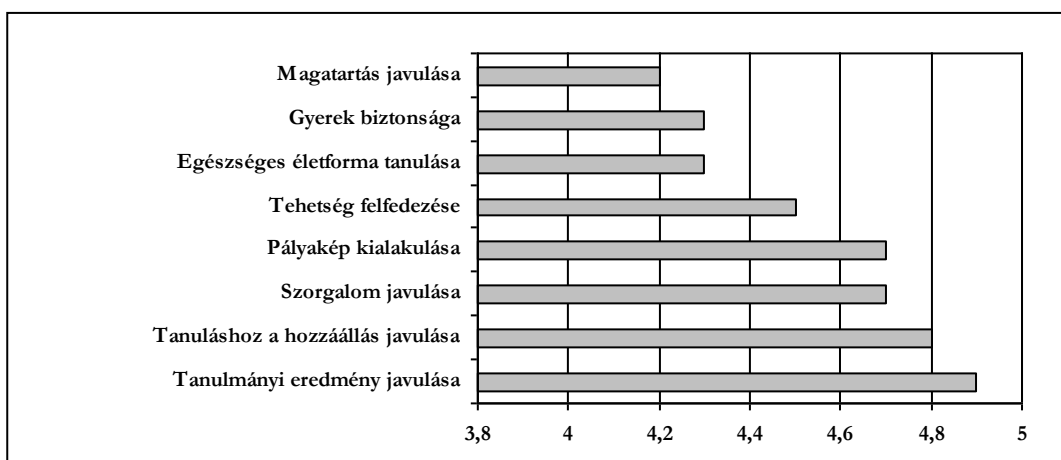
5. ábra: A háttérbe szoruló célok a szülők véleménye alapján

Egyáltalán nem tartották fontosnak a szülők a táncitanítást, a zenei nevelést, a kézműves foglalkozásokat. Az egészségügyi ellátás biztosítását sem az iskolától várják el a családok; meglehetősen sérelmezték, hogy ezt a feladatot az iskola

kivenné a kezükből. Úgy vélték, hogy joguk van eldönteni, hogy a gyerekek mikor és milyen egészségügyi ellátásban részesülnek. Négy szülő említette azt is, hogy nem tartja helyesnek, hogy néhány védőoltást az iskolában adnak be a gyerekeknek, pedig ezt is csak a szülői beleegyezés birtokában teszi meg az iskolaorvos.

A kérdőív harmadik részében a szülői elvárásokat, az egész napos iskolai rendszerben dolgozó oktatási intézményekkel szemben támasztott követelményeket mértem fel. A lehetséges elvárásokat felsoroló táblázatban kellett jelölni a megkérdezetteknek 1–5-ig tartó skálán a követelmény szükségességének mértékét. A fontosság mértékének értékelése mellett megfogalmazhatták a kérdőívet kitöltők a fentiekben nem említett elvárásaikat.

A szülők nagyon magas követelményeket támasztanak a tanintézményekkel szemben. Egységesen szinte minden szülő elvárja, hogy javuljon a diákok tanulmányi eredménye, a tanuláshoz való hozzáállása, szorgalma, és kialakuljon pályaképe. Fontosnak tartják, hogy a gyerekek biztonságban legyenek, javuló tendenciát mutasson a magatartásuk, és sajátítsák el az egészséges életmód szabályait. A pedagógusnak kell felfedeznie, hogy melyik gyermek mely területen nyújthat esetleg kiemelkedő teljesítményt, és a fejlesztést milyen irányban kell elkezdeni (6. ábra).

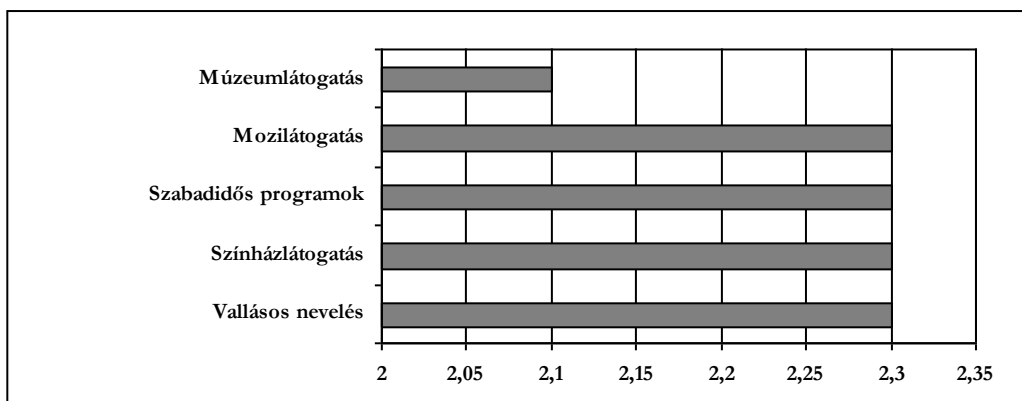

6. ábra: A szülők elvárásai

A legnagyobb eltérés a férfiak és a nők véleménye között a családi légkör biztosítására adott válaszok területén mutatkozott. Az anyukák nagyon fontosnak tartják, hogy a gyermekek az iskolában is családi légkörben nevelkedjenek, míg az apukák úgy vélik, hogy az iskola legyen iskola, a pedagógusok tanítsanak, követeljenek, és ne babusgassák a gyerekeket.

A fontossági sorban középen helyezkedik el az állóképesség javulása és a gyerekek szabadtéren folytatott játéka, tevékenysége sem szerepel kiemelt helyen. Ezek az elvárások ellentétben állnak a szülőnek azon okfejtésével, hogy azért nem adnák egész napos iskolába gyermeküket, mert nincsen megfelelő udvar, sportpálya számukra a szabadban.

A kérdőívet kitöltők a nyitott kérdéseknél első helyen említették, hogy szeretnék, ha gyermekeik az iskolában jól éreznék magukat. Félték attól, hogy az egész napos iskolában nem lesz lehetőség kikapcsolódásra. Ezzel szemben az elvárások között az utolsó helyeken szerepelnek a múzeum-, mozi-, színházlátogatások valamint a szabadidős tevékenységek. Felmerülhet a kérdés, hogy vajon a szülők akkor milyen lehetőséget biztosítanak a gyerekeiknek a szabadidő eltöltésére, ha úgy vélik, hogy a korlátlan tévézés, számítógépezés a pihenés legmegfelelőbb módja a kikapcsolódásnak?

7. ábra: A szülők által nem preferált követelmények

Jelentős eltérés mutatkozik a településszerkezet szerinti eloszlást vizsgálva a vélemények között. A falusi iskolába járó gyermekek szülei nagyobb jelentőséget tulajdonítanak a tehetségfejlesztésnek, a művészeti nevelésnek, a táncitanításnak, a zenei foglalkozások szervezésének, feltehetően azért, mert a várostól való távolság miatt kevesebb lehetőségük adódik arra, hogy a gyermekeik számára különórákat biztosítsanak. Úgy gondolják, hogy a faluban csak az iskola tudja azt a lehetőséget biztosítani, hogy minden gyermeket képességeinek megfelelően fejlesszenek. Ez a szülőcsoport fogalmazta meg azt a követelményt is, hogy az iskolában eredményesebb idegennyelv-oktatásra lenne szükség. A diákoknak olyan nyelvi ismeretek birtokába kellene jutniuk, amelyet a gyakorlati életben hasznosítani tudnak.

Érdekes ellentét, hogy a városi szülők elutasítják, nem tartják fontosnak az iskolai idegennyelv-tanítást, a zenei, művészeti nevelést, és a sportolás sem szerepel kiemelt helyen. Holott ezek azok a lehetőségek, amelyért a szülők a különórák keretében rengeteg pénzt kiadnak, és ezekre a foglalkozásokra járnak a gyerekek szabadidejükben, még akkor is, ha az iskolától a foglalkozás helyszíne távol található. A szülők minden nehézség árán, súlyos anyagi terhet felvállalva biztosítják gyermekeik számára a tehetségfejlesztés lehetőségét, de amennyiben ezt az iskola ajánlja fel számukra, nem fogadják el.

A hipotézisem, hogy a falusi és városi iskolában tanuló gyermekek szüleinek véleménye között nem lesz eltérés, nem igazolódott. Jelentős eltérés mutatkozott a célok és az elvárások közt egyaránt. A faluban a kitörési lehetőséget a szülők az iskolai tevékenységek bővítésében látják, úgy vélik, hogy az egész napos iskolában

a tananyag elsajátítása mellett számos olyan fejlesztő tevékenység folytatására nyílik a gyerekeknek lehetőségük, amit ők nem tudnának biztosítani számukra. Bízunk a pedagógusokban, hogy a lehetőségekhez mérten hozzáértéssel, szakszerűen fejlesztik a diákjaikat. A városi iskolába járó tanulók szülei a tanulást és tanítást tekintik az elsődleges iskolai feladatnak, a nevelést és a speciális területek fejlesztését iskolán kívül, szakemberek segítségével saját maguk szeretnék irányítani.

5. Összefoglalás

A kérdésekre a szülők örömmel adtak választ; a kitöltés során azonban egyértelműen kiderült, hogy az egész napos iskolával kapcsolatban még sokakban nem tisztázódott a fogalom jelentése, nem tudják még eldönteni egyértelműen, hogy milyen céloknak megfelelő új szervezeti forma biztosítaná legjobban a gyerekek fejlődését 10–14 éves korban. Nagyon sok célt és elvárást fogalmaztak meg, amelyet az egész napos iskola keretein belül meg lehetne valósítani. Természetesen vannak olyan szülők is, akik tiltakoznak az egész napos iskola bevezetése ellen, mert a szülői nevelési szabadság korlátozását vélik felfedezni az új rendszerben.

Az egész napos iskola bevezetése, amint azt az európai oktatás eredményei, valamint az általam készített felmérés is bizonyítja, célszerű és szükségszerű lenne, elsősorban a fávokban, a városoktól távolabb lévő településeken. A nemzetközi és a kevés hazai tapasztalat biztató eredményeket mutat. Rengeteg pedagógiai, pszichológiai érv szól az egész napos iskolaforma mellett, és számos ellene is. A szülők álláspontja sem egységes ebben a kérdésben. A jelenlegi tervszerű szerint az új oktatási-nevelési forma lehetővé teszi, hogy az iskolák a közösségi élet központi terévé váljanak. Nagyon fontos lenne ez napjaink rohanó világában, ahol a szülők nagy része erőn felül dolgozik, hogy gyermekeik számára a megélhetést biztosítsa. Az egész napos iskolában a diákok kortársaikkal együtt hasznosan töltik el szabadidejüket, miközben szociális készségeik is fejlődnek. Kiemelt feladata lesz a pedagógusoknak, elsősorban az iskolavezetésnek, hogy szorosan együttműködjenek a külső környezettel, és az esélyteremtés alappillérvé váljanak. Lehetőséget teremt arra, hogy a diákok, pedagógusok, szülők kapcsolata szorosabbá váljon, és a közös cél érdekében segítsék egymást. A jól működő egész napos iskolák kedvező hatást gyakorolnak a tanulók tanulmányi eredményére, és fontos eszközei a társadalmi integráció erősítésének, a kirekesztés, valamint a lemorzsolódás csökkentésének. Mindezek mellett lehetőség nyílik egy olyan iskola megteremtésére, ahol a gyerekek ne csak ismereteket magoljanak, hanem jól érezzék magukat, és felkészüljenek mind elméletben, mind gyakorlatban az életre.

IRODALOM

Cheminais, R. (2008): *Extended Schools and Children's Centres: A Practical Guide*. David Fulton Books.

- Darvai Ágnes – Kende Ágnes (2009): *Az egész napos iskola nemzetközi tapasztalatai, hazai lehetőségei*. Az Országgyűlés Szociális és Ifjúsági Bizottsága által megrendelt szakértői anyag, Budapest.
- Darvai Ágnes – Kende Ágnes (2010): Egész napos iskola – tapasztalatok és lehetőségek. *Esély: társadalom és szociálpolitikai folyóirat*, 2010.21. évf. 3. sz. 23–47.
- Eperjessy Gézáne (1981): *Mire jó az egésznapos nevelés?* Tankönyvkiadó, Budapest.
- Füle Sándor: (2004) *Napközi otthoni neveléstan*. Okker Kiadó, Budapest.
- Gloviczki Zoltán: (2012) Hogyan valósul meg az egész napos iskola: *Köznevelés* 68. évfolyam 4–5. szám 02.03. 3.
- Hoffmann Rózsa: Hitoktatás, egész napos iskola, állami beleszólás - ilyen lesz a közoktatás. [on-line] http://hvg.hu/itthon/20110930_kozveleles_koncepcio_hoffmann [2012.03.18.]
- Markovits Judit: (2011) Milyen legyen az egész napos iskola? *Tanító* 49. évf. 8. sz.4-6.
- Rekus, J.: (2004) *Ganztagsschule in pädagogischer Verantwortung*. Aschendorff Verlag, Deutschland.
- Sinka Edit: (2011): *Egész napos iskola – Hogyan működik máshol?* [on-line] <URL: <http://www.koloknet.hu/?1680-egesz-napos-iskola-a-hogyan-mukodik-mashol>>
- Zöld utat kaphat az egész napos iskola. *Új Katedra* 2011. 23. évf. 8. szám 5–7.
- Megállapodtak az egész napos iskola kérdésében is. [on-line] <URL: <http://mno.hu/belfold/megallapodtak-az-egesz-napos-iskola-kerdeseben-is-1036617>> [2012.03.23.]
- A nemzeti köznevelésről szóló 2011. évi CXC törvény 4.§ 3. pontja In: Magyar Közlöny, <URL: <http://jogszabalykereso.mhk.hu/MK11162.pdf> >[on-line] [2012.03.23.]